

Revista Galega de Administración Pública, EGAP
Núm. 69_xaneiro-xuño 2025 | pp. 165-167
Santiago de Compostela, 2025
<https://doi.org/10.36402/regap.v2i69.5256>
© Luis Barreiro-Castro
ISSN-e: 1132-8371 | ISSN: 1132-8371
Recibido: 10/02/2025 | Aceptado: 26/06/2025
Editado bajo licencia Creative Commons Attribution 4.0 International License

Las razones del voto en la España democrática 1977-2023

69 Regap

Regap

RECENSION

LUIS BARREIRO-CASTRO

Doutor en Socioloxía

Funcionario do Corpo Superior da Administración da Xunta de Galicia

ORCID Id: <https://orcid.org/0000-0002-5659-5715>

barreirocastro@yahoo.es

O novo libro de Juan Jesús González constitúe unha obra de obrigada lectura para entender as vicisitudes da política española desde a transición. Este autor debulla ao longo de nove capítulos, de doada lectura, as claves para entender o voto dos cidadáns nas eleccións xerais celebradas en España desde 1977.

González é un autor de referencia para entender a dinámica da política española nas últimas décadas, ata o punto de que unha parte das súas obras se converteron en manuais en distintas universidades.

O autor móstranos o contraste da moderación do electorado, nos primeiros pasos da democracia española, fronte á polarización que se instalou nas últimas décadas.

¹ González Rodríguez, J. J., Editorial Catarata, Madrid, 2024, ISBN: 978-84-1352-947-9

Esta inicial moderación reflectiuse na configuración do sistema de partidos da transición, de maneira que os partidos máis próximos ao centro político estiveron chamados a desempeñar un papel principal nas tarefas de goberno, quedando os partidos máis extremos, xustamente os que tiveran un maior protagonismo no franquismo, relegados a un papel secundario.

Para González esta moderación empezou a quebrarse na segunda lexislatura de José María Aznar, en que, despois de obter unha maioría absoluta, este optou por abandonar as posicións e políticas centradas, que tan bos resultados electorais lle proporcionaran, en favor doutras cunha maior carga ideolóxica. Desde este momento, a polarización política normalizouse, dando lugar a un aumento paulatino desta. Este diagnóstico coincide coas conclusións de recentes traballos que apuntan a este fenómeno en España (Miller, 2020; 2021; Orriols, 2021; Orriols e León, 2020). Nesta deriva, asígnaselles un papel relevante aos medios de comunicación, de maneira que non sería casual que a primeira onda de polarización política, a rexistrada ao final da etapa socialista, se producise nun momento de máxima polarización mediática, a partir da liberalización do medio televisivo e a loita polo control dos medios de comunicación. Este argumento enlaza coa inclusión de Hallin e Mancini (2004) do sistema de medios español dentro do *modelo mediterráneo*. Este modelo estaría caracterizado, entre outros trazos, por un aliñamento político dos medios de comunicación que os conduciría a tarefas de adoutramento propias dun aparato ideolóxico, por unha mingua na autonomía profesional dos xornalistas e polo intervencionismo público nos medios de comunicación. Desta forma, o sistema mediático español distinguírase por un aliñamento político dos medios, de maneira que a súa función informativa quedaría desprazada por tarefas de adoutramento. Estes medios, en ocasións, non se conformarían con ser alt falantes dos partidos afíns, senón que intentarían imporlles a súa axenda política, converténdose en actores políticos e factores de polarización.

González, pola súa vez, analiza o aux e caída das novas formacións políticas nadas a partir da crise de representación que se manifestou no ano 2011. A xénese desta viría determinada pola crise económica, a incapacidade da clase política para darlle resposta e as políticas de austeridade e empobrecemento das clases asalariadas. Con estes ingredientes, fraguouse o caldo de cultivo para a aparición de novas formacións políticas, como Podemos e Ciudadanos, que canalizaron o descontento social existente. Para o autor, o posterior declive destas formacións ten un elemento en común: o feito de que os electores os responsabilizaron da repetición electoral de 2016, no primeiro caso, e a de 2019, no segundo. Xunto a estas formacións, emerge VOX, partido que pasa a ocupar un espazo político situado á dereita do PP, e que foi gañando relevancia en distintos sectores da sociedade, ata o punto de chegar a ser a forza máis votada, nas eleccións de abril de 2019, en varios sectores ocupacionais como o pequeno negocio, a agricultura, as forzas armadas e os corpos de seguridade. A partir dese punto, VOX aproveitou a repetición electoral para estenderse pola España despoboadada.

Pero o máis destacable da obra é que o autor fundamenta a súa análise da dinámica electoral, da España democrática, en datos demoscópicos que outorgan solidez aos seus argumentos. A xeito de exemplo, dedica un dos seus capítulos a xustificar como nas eleccións do ano 2000 se produciu un desprazamento do voto ideolóxico polo voto económico, o que lle permitiu a José María Aznar obter a maioría absoluta. O autor mostra como ao redor dun millón de votantes da esquerda apoiaron nesas eleccións o PP, malia estaren máis próximos ideoloxicamente ao PSOE, como consecuencia de que valoraban máis favorablemente a capacidade de xestión da formación presidida por Aznar. Deste xeito, a percepción de eficacia do primeiro goberno do PP imporíase por enriba de calquera consideración política.

En conclusión, a obra de González constitúe unha referencia para entender, desde un punto de vista político, a dinámica electoral e mediática das últimas catro décadas en España. Malia os abundantes datos demoscópicos a que recorre, está escrita cunha linguaxe sinxela que facilita a comprensión destes, polo que a súa lectura pode recomendarse a todas as persoas que, interesadas na materia, carezan de coñecementos estatísticos ou demoscópicos, abrindo, en consecuencia, o abano de potenciais lectores a todo o público en xeral. Ao anterior cómpre engadir que a claridade conceptual manifestada, xunto co rigor argumental apoiado en datos, converten esta obra nunha candidata a ser un manual pedagóxico de referencia dentro das ciencias sociais e políticas.

regap

RECENSION

Bibliografía

- Hallin, D. C. e Mancini, P., *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge University Press, 2004.
- Miller, L., “Polarización en España: más divididos por ideología e identidade que por políticas públicas”, *EsadeEcPol Insight*, 18, 1-14, 2020. <https://itemsweb.esade.edu/research/EsadeEcPol-insight-polarizacion.pdf>
- Miller, L., “La polarización política en España: entre ideologías y sentimientos”, *Papeles de relaciones ecosociales y cambio social*, 152, 13-22, 2021.
- Orriols, L., “La polarización afectiva en España: bloques ideológicos enfrentados”, *EsadeEcPol Insight*, 28, 1-14, 2021. <https://www.esade.edu/ecpol/es/publicaciones/polarizacion-afectiva/>
- Orriols, L. e León, S., “Looking for Affective Polarisation in Spain: PSOE and Podemos from Conflict to Coalition”. *South European Society and Politics*, 25(3-4), 351-379, 2020. <https://doi.org/10.1080/13608746.2021.1911440>

